
oudheidkundige kroniek

Als we ons niet vergissen is Alfons Van Werveke één van de vele verdienstelijke Gentenaars die hier nog steeds wachten op een straatnaam. Geschiedkundige, medestichter van de "Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent", Conservator van het Oudheidkundig Museum, Adjunct-Stadsarchivaris, Lid van de Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten, zou hij vele jaren een onafgebroken strijd voeren voor de bescherming van ons kunstpatrimonium. Gedurende 27 jaar schreef hij artikels in dit verband in het Gents weekblad "Het Volksbelang". Idealist als hij was, zou hij gedurende meer dan 10 jaar, zonder de minste vergoeding, 4 kranten een wekelijkse oudheidkundige kroniek bezorgen, namelijk "Het Laatste Nieuws", "De Gazette van Gent", de "Vooruit" en "La Flandre Libérale".

Dezen die zich de moeite willen getroosten zullen misschien na lang zoeken een van deze kostbare stukjes terugvinden in de een of andere bibliotheek. Als voorbeeld publiceren wij er hier één van over de

ADELLIJKE FAMILIES

Hun levenswijze in de XVIIIe eeuw.

Een buitenkans

Dit is een bladzijde uit de geschiedenis van “een Gentsch huis en van zijn bewoners van de XVIe tot de XIXe eeuw”.

Er is spraak namelijk van het heerenhuis op den hoek van den Zandberg en de Hoogpoort, waar nu het Ooglijdersgesticht is gevestigd.

Wij hebben de buitengewone kans gehad nopens den bouw en de hervormingen, de versiering en de meubileering van dit schoone huis, zoowel als nopens de personen, die het hebben bewoond, allerhande wetenswaardigheden te vinden. Niet alleen het stadsarchief en dat van den Raad van Vlaanderen, maar ook familiepapieren hebben ons materiaal geleverd. Tot zelfs bij Victor Hugo hebben wij bijzonderheden aangetroffen, die van elders volkomen onbekend waren.

Alexander August van den Meersche, heer van Barendonk, enz. en zijn familie had op 24 September 1738 een de Lichtervelde gehuwd. Het jonge paar woonde eerst bij de ouders, de heer en mevrouw Jan-Baptist van de Meersche, die in 1736 het hooger vermeld huis had gekocht, maar dat toen alleen bestond uit den linker vleugel, van de poort tot den Zandberg. Op 1 Oktober 1738, als de eigenaar, door den bouw van den rechtervleugel, het huis ging vergrooten, ging het jonge paar op zich zelf wonen in de Savaanstraat. In 1742 verhuisde het naar St.-Michielsparochie. Ten jare 1751 vinden we het eindelijk in het heerenhuis op den hoek van den Zandberg, dat op vorstelijke manier werd veranderd volgens de mode van den tijd, namelijk in Louis XV-stijl. 't Is dan dat, door de beste Gentsche kunstenaars, de trapzaal werd gemaakt, de schoonste, die wij ooit hebben gezien, en die nog bestaat.

In de bibliotheek van de Gentsche hoogeschool bewaart men twee handboeken : 1° Memorie van de uitgaven gedaan van 1 Augustus 1728 tot 1755; 2° Uitgaven gedaan voor de meubelen, het linnen, de kleederen en dergelijke. Het eerste boek, met bijzondere zorg gehouden door mevrouw, heeft ons de inlichtingen verschaft die wij hier samenvatten.

De echtgenooten hebben acht of negen kinderen gehad, ten minste drie zoons en vier dochters. “Na mijn eerste kinderbed, schrijft mevrouw, heeft men één “ducaat aan den pastoor gegeven, een carambole aan den koster, 77 stuivers bij de offerande, in den bidstoel 7 stuivers en 18 stuivers voor de kaars. •

Opvoeding der kinderen

Nopens de oudste dochter vooral hebben wij inlichtingen. “Thereseken heeft haar eerste les in het alphabet gehad in 1742 van een meesteres, die haar te huis is komen onderwijzen tegen 7 shillingen per maand. Voorschot

aan de meesteres £0-4-8; betaald voor 7 maanden les £ 2-9-0” Na de 7 maand kende het kind het alfabet.

Oh ! die degelijke methode ! In 1743 vindt men : “Voorschot aan een meester, die gekomen is thuis om Thereseken te leeren lezen in het boek, tegen 7 schellingen per maand”. -17 April 1743 is Thereseken naar de school gaan werken voor de eerste maal : betaald voor 6 maanden schoolgeld tegen twee pond grooten per jaar, £ 1-0-0. Betaald voor de bloemtuil van de meesteres £ 0-4-8. Betaald aan den meester voor 10 maanden les £ 3-10-0”. - “1744 : Betaald ter school voor nieuwaarsgeld, banket van de meesteres, Paascheieren op St.-Gregoriusdag, enz. £ 0-12-0.

Het zelfde jaar (1745) is ze naar de Ursulinen gegaan (thans gebouw van de Rijkswacht). Wij vermelden nog deze uitgave : “£ 0-3-0 voor kolen die men in de school heeft geleverd voor den vuurpot van het kind”.

“17 September 1752 heeft mejuffrouw de Lichtervelde haar intrede gedaan in het klooster van Berlaimont te Brussel in hoedanigheid van kostgangster en 21 September heeft zij er voor de eerste maal geslapen”.

Het meisje kon dan 17 jaar oud zijn. Bemerkt dat haar moeder haar eigen familienaam geeft en ze Mejuffrouw noemt. - De lessen van de clavecinmeester, die van den dansmeester en van den muziekmeester worden afzonderlijk betaald.

“12 Augustus 1754 heeft Mejuffrouw de Lichtervelde van Herzele haar intrede gedaan in het klooster van Berlaimont te Brussel, om er te wonen in hoedanigheid van kostgangster, en Mejuffrouw de Lichtervelde heeft het verlaten 22 September 1754”. De moeder geeft dus ook haar eigen familienaam aan haar tweede dochter, maar, om ze van de eerste te onderscheiden, voegt ze er den naam van één harer heerlijkheden bij.

De oudste dochter was ongeveer 19 jaar oud, als ze voor goed naar huis kwam. Vooraleer haar intrede in de wereld te doen ontving Thereseken, of liever Mejuffrouw de Lichtervelde in 1755 nog 4 maanden les van clavecin van den heer Boutmi, zoon en de dansmeester St-Flour kwam twee maal de viool spelen als de contredansen werden herhaald.

Geneesheren, heelmeesters, apothekers en drogisten

We vinden van 1738 tot 1755 geen vermelding van een ernstige ziekte. Wat men meest aantreft zijn de uitgaven voor de verlossing van mevrouw. Wij waren in de meening dat in zulk geval het altijd een vroedvrouw was, wier hulp werd ingeroepen. Het dagboek bewijst, dat het niet altijd zoo was, ten minste niet bij den hoogen stand. De geneesheer Ph. van Breughel werd geroepen bij vier verlossingen. Daar hij in 1745 overleden was, wende men zich tot den heelmeester Lanoy voor de twee volgende.

In het midden van de XVIIIe eeuw, was het aderlaten nog zeer in de mode. Mevrouw betaalt daarvoor elk jaar. In 1747 teekent ze aan : “voor één

aderlating en vijf voor de knechten en meiden, £ 0-1-10"; in 1748 : "voor twee aderlatingen en zes voor het personeel, £ 0-9-11."

Bij apotheker en drogist koopt men : "sel volatil", Spawater, vet herts-
hoorn, "tisane", safraan, schreepsel van elpenbeen, 2 oncen conserven,
calissiehout. Hertshoorn komt alle jaren voor.

Brandstof

Men brandt nog geen steenkool, wel bakkerskool en houtskool, echter in kleine hoeveelheid. Daarentegen is het verbruik van hout zeer groot; van 1738 tot 1741 "3500 kleine takkebosschen en 3450 blokken en fasseelen en een wagen kappingen".

Dat is meestal eik. Om vuur te maken gebruikt men kei en vuurslag en ton-
del, waarmede men solferpriemen doet ontvlammen, dat zijn, zooals men
misschien wel weet, hennepstokjes in solfer gedoopt. Allerhande vleesch
wordt aan een spit, boven het houtvur gebraden, een spit, die met een
horlogewerk regelmatig omdraait.

Verlichting

Men brandt vetkaarsen, witte gedraaide waskaarsen, of gele keukenkaar-
sen, tafelkaarsen, kleine nachtkarsen, antimoniumflambeeuwen, witte
wassen flambeeuwen.

Voeding

Men koopt tarwe per zak, men doet ze malen en het meel wordt gezonden
naar den bakker om het tot brood te bakken, wit brood en Fransch brood.
Als kruiden worden vermeld peper, zwarte, witte en bruine, muskaat-
noten, grofnagels, venkel, kaneel; men koopt olijven, Spaansche kappers
en inlandsche, augurkjes, komkommers (3000 in 1752), morieljen in groo-
te hoeveelheid, andere paddestoelen, "mouchérons, fougés", truffels,
kraakamandels, Brignoolsche pruimen, St-Katherinapruimen, konfijt,
siroop van kaasjeskruid, amandeltaarten, kroketjes, koninginnebrood,
beschuit, krakelingen, lekkerkoek. De boter komt van Diksmuide, van
Roeselare, van Tielt, of uit de Gentsche omgeving. Buiten het slacht-
vleesch koopt men nog spek, pens, gevogelte, wild; men eet ook Mentzer
hesp. Boulogneworst en gerookt vleesch. Nopens den visch vinden wij geen
bijzonderheden. Te bemerken valt, dat nog geen aardappelen op de tafel
komen.

Men drinkt koffie en chokolade, maar vooral thee, vermeld als fijne thee,
dienstbodenthee en groene thee. De wijnen in de mode zijn : Frontignac,
Côte-Rôtie, Rijn, Anjou, Tours, Ingrande, Bourgogne, Malaga, Cham-
pagne, Corinthe.

Dienstboden

Een zoo groot en zoo prachtig versierd huis en daarbij een zoo talrijk huisgezin vergen veel dienstboden. Buiten een hovenier had men drie lakeien en drie dienstmeiden, verschillende malen voedsters en ander bijkomend personeel. Jaarlijks werden voor de livreeën aanzienlijke sommen uitgegeven.

Er waren twee, drie en soms vier paarden, een of twee rijtuigen voor de stad, prachtvol verguld en gebeeldhouwd door den wel gekenden meester Allaert. Daarenboven was er nog een rijtuig voor den buiten, minder versierd.

Het is klaar dat wij al de uitgaven niet kunnen overzien, die een zoo rijke huishouding als die van Van den Meersche vergden. Als wij de dagboeken van de twee echtgenooten overloopen, schijnt het ons dat de tegenstelling tusschen het praalvertoon van de aristokratische familiën en den toestand van het kleine volk destijds grooter en bedroevender was dan ten huidigen dage.

A. VAN WERVEKE

JOSEPH DE HEMPTINNE (Vervolg)

De familiale en zakelijke zorgen van J. de Hemptinne, alsook het overlijden van paus Pius IX in 1878 leidden tot de verdwijning van de Croisés.

In 1876 publiceerde J. de Hemptinne de brochure "Questionnaire politique. N.1. La thèse, l'hypothèse et l'antithèse". Vooraf had de Hemptinne zijn brochure voorgelegd aan zijn zoon dom Hildebrand, evenals aan andere theologen. De brochure begint met een opdracht aan de paus.

"Très - Saint Père, les révolutionnaires travaillent avec une persévérance et une ardeur vraiment sataniques, à déposséder Notre Seigneur Jésus - Christ et son vicaire de tout droit sur la société. A la loi de Dieu, ces hommes pervers veulent substituer une loi toute humaine. Pour combattre efficacement le mal, les enfants de la sainte Eglise n'ont qu'une voie à suivre, c'est d'accepter avec simplicité et docilité les enseignements de la Chaire de Pierre, qu'ils soient ex cathedra ou non, et d'y conformer absolument leur conduite, soit privée, soit publique, sans prendre conseil ni de la fausse prudence, ni de la fausse charité : la vraie prudence et la vraie charité résident dans une obéissance prompte et entière. Pour ce qui me concerne Très -